

4-11 Yaş Arası Çocukların Ekran Bağımlılığı ile Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Investigation of the Relationship Between Screen Addiction and Social Skills of Children Between 4-11 Years Old

Kübra Temiz Arslan^{1*}

Sevim Altıok²

Şaziye Senem Başgöl³

ÖZ

Ekran kullanımının sosyal beceriler üzerindeki olumsuz etkilerinin artması nedeniyle, bu çalışmanın amacı, 4-11 yaş arası çocukların ekran bağımlılıkları ile sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın örneklemini, uygun örnekleme yöntemiyle seçilen 408 çocuk (201 kız, 207 erkek) oluşturmaktadır. Örneklemin yaş ortalaması 7,73'tür. Veri toplama araçları olarak Kişisel Bilgi Formu, Problemlü Medya Kullanım Ölçeği ve Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. İki grup arasındaki farkı incelemek amacıyla t-testi, çoklu grup analizlerinde ise ANOVA testi kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için Pearson Korelasyon testi yapılmıştır. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkisini görmek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. İstatistiksel anlamlılık değeri $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir. Analizler sonucunda, erkek çocuklarının ekran bağımlılık düzeylerinin, kız çocuklarının ekran bağımlılık düzeylerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sosyal beceri düzeyleri açısından ise, kız çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin erkek çocuklarının sosyal beceri düzeylerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ekran bağımlılığı ile sosyal beceriler arasında anlamlı derecede negatif yönlü bir ilişki gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ekran Bağımlılığı, Sosyal Beceri, Çocuk

ABSTRACT

Due to the increasing negative effects of screen usage on social skills, the aim of this study is to examine the relationship between screen addiction and social skills in children aged 4-11 years. The sample of the study consists of 408 children (201 girls, 207 boys) selected through convenience sampling. The average age of the sample is 7.73 years. Data collection tools included the Demographic Information Form, Problematic Media Use Scale, and Social Skills Assessment Scale. A t-test was used to examine differences between two groups, while ANOVA was utilized for multiple group analyses. The Pearson Correlation test was conducted to assess relationships between scales. Multiple Linear Regression was used to evaluate the effects of independent variables on the dependent variable. A significance level of $p < 0.05$ was considered. The analysis revealed that the level of screen addiction was higher in boys compared to girls. Conversely, girls demonstrated higher levels of social skills than boys. A significant negative relationship was observed between screen addiction and social skills.

Keywords: Screen Addiction, Social Skills, Children

* Sorumlu yazar / Corresponding author

¹ Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara, Türkiye, E-mail: kubratemizarslan@aybu.edu.tr

² Adalet Bakanlığı, Türkiye, E-mail: sevim.altiok@gmail.com,

³ Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Türkiye, E-mail: senem.basgul@hku.edu.tr

Başvuru/Submitted: 12.09.2024 Son Düzeltme/Last Revision: 08.12.2024 Kabul/Accepted: 22.12.2024

Turnitin Similarity Index 17%

GİRİŞ

Günümüz dünyasında, teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte, bireyler ve toplumlar önemli bir değişim süreci yaşamaktadır. İnsanlar, toplumsal yaşamda bireysel olarak çevreleriyle etkileşimde buldukları için, yaşamları boyunca diğer bireylerle etkileşimde bulunma eğilimindedirler. Bu paylaşımlı yaşamda, toplumsal normlar ve beklentilerin farkında olmak, farklı insanlarla etkili iletişim kurmak, içinde bulunulan çevreyi doğru şekilde gözlemlemek ve anlamak için sürdürülebilir bir uyum sağlamak gereklidir. Bu süreç, bireylere sosyal beceriler kazandırma sorumluluğunu yükler (Heinrichs vd. 2007). Sosyal beceriler, bireylerin kişiliklerini doğru ve zamanında sergilemelerini, etkili iletişim kurmalarını, kendi duygu ve düşüncelerinin yanı sıra çevrelerindeki bireylerin duygularını ve düşüncelerini anlayarak uygun tepkilerde bulunmalarını sağlayan davranışlardır. Bu beceriler bireyin yaşadığı topluma uyum sağlama potansiyelini ve sağlıklı, karşılıklı ilişkiler kurabilme yeteneğini içeren bir dizi davranışı kapsar. Sosyal beceriler doğuştan gelen değil, sonradan öğrenilen ve gelişen davranışlardır. Bu öğrenilen beceriler, bireylerin topluma uyum sağlama yeteneklerini pekiştirir. Sosyal beceriler, temel ve ileri düzey olmak üzere iki ana kategoride incelenebilir. Temel sosyal beceriler, bireylerin sosyal etkileşimlerde bulunma, iletişim kurma, ilişkileri sürdürme ve çatışmaları çözme gibi yeteneklerini geliştiren becerilerdir. Bu beceriler, selamlaşma ve tanışma, kendini tanıtmak, dinleme becerisi, göz teması kurma, basit çatışma çözme ve duygusal ifadeler gösterme gibi davranışları içerir. İleri düzey sosyal beceriler ise, çatışma çözme ve müzakere, empati, derin duygusal anlayış, kriz yönetimi, stresle başa çıkma, ileri düzey iletişim, ileri düzey dinleme, geri bildirim verme, ağ kurma ve sosyal bağlantılar kurma gibi daha karmaşık yetenekleri kapsar (Çifci & Sucuoğlu, 2004). Ancak, teknolojinin hızlı gelişimiyle birlikte çocukların teknoloji kullanım oranlarının artması ve ekran karşısında geçirdikleri sürenin uzaması, çocukların sosyal becerilerinin gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca, aşırı ekran kullanımı ve dijital oyunların yaygınlaşması, çocukların hem evde hem de eğitim hayatlarında ekran bağımlılığı riskini artırmaktadır (Göle, 2023). Ekran süresinin artmasıyla birlikte, ekran bağımlılığı gibi sorunlar çocukların sosyal, psikolojik ve duygusal durumlarında değişimlere yol açmakta; bu değişiklikler, özellikle sosyal becerilerde belirgin bir gerilemeye neden olmaktadır. Sosyal becerileri zayıf olan çocuklar, duygusal durumlarla başa çıkmada zorlanmakta, sosyal ilişkileri daha riskli hale gelmekte ve ekran kullanım oranları da genellikle daha yüksek olmaktadır (DeRosier & Lloyd, 2011; O'Brennan vd. 2009). Ekran süresinin artması ve kontrolsüz bir şekilde devam etmesi, davranışsal bir bağımlılık türü olan ekran bağımlılığına yol açabilir. Yeşilay'a (2018) göre, davranışsal bağımlılık, bireyin bir eyleme bağımlı hale gelmesi ve bu eylemi daha fazla yapmak istemesi ile tanımlanır. Davranışsal bağımlılığa televizyon izlemek, bilgisayar kullanmak, dijital oyun oynamak gibi faaliyetler örnek verilebilir. Teknoloji bağımlılığı, bireyin pasif bir şekilde televizyon izlemesi veya aktif bir şekilde bilgisayar karşısında oyun oynaması gibi farklı roller üstlenmesini içerebilir (Griffiths, 2002). Literatürde, internet bağımlılığı, ekran başında planlanandan fazla vakit geçirme ve bu davranış üzerinde kontrol kaybı olarak tanımlanmaktadır. İnternet bağımlılığı, internete erişim olmadan yaşamı anlamlı bulmama, internet kullanımı sırasında öfke duygusu, interneti bırakamama ve aşırı internet kullanımı nedeniyle ailevi veya iş hayatında sorunlar yaşama gibi belirtilerle kendini gösterir (Chak & Leung, 2004). Ekran karşısında aşırı vakit geçiren birey, sosyal aktivitelerden uzaklaşır; dışarıda vakit geçirme, arkadaşlarıyla bir arada olma gibi sosyal etkileşimler azalır. Bu durum, bireyin yaşamında çeşitli sorunlara yol açabilir (Arısoy, 2009). Özellikle yeni teknolojilere karşı güçlü bir merak duyan çocuklar ve gençler, ekran bağımlılığı açısından risk altındaki gruptur (Rideout, 2011). Dünya çapında yapılan araştırmalara göre, çocukların ekrana maruz kalma yaşı 6 yaşın altına düşmüş ve ekran başında geçirilen süre sürekli

artmaktadır (Ofcam, 2017; Rideout vd. 2003). Bu gelişmeler, ekran bağımlılığına yol açarak çocukların sosyal becerilerini olumsuz yönde etkileyebilmekte ve onların toplumsal uyumlarını güçleştirebilmektedir.

Teknolojinin bilinçli kullanımı, çocuklar için birçok fayda sağlar. Bu faydalar, eğitimsel, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişim gibi birçok alanda kendini gösterir. Teknolojinin doğru ve kontrollü bir şekilde kullanımı, çocukların beceri ve yeteneklerini geliştirmelerine katkı sağlamakla birlikte, onlara çeşitli fırsatlar sunar. Bu faydalar, teknolojinin yalnızca eğlence amaçlarıyla kullanılmasından ziyade, öğrenme ve gelişim için nasıl yararlı bir araç haline getirilebileceğini gösterir. Eğitimdeki yeni dijital araçlar ve teknolojik yöntemler, çocuklara daha geniş öğrenme fırsatları sunar. Teknolojiyi doğru şekilde kullanmak, onların daha bağımsız, yaratıcı ve sosyal becerileri güçlü bireyler olmalarını sağlayabilir. Bununla birlikte, ebeveynler ve eğitimciler, çocukların teknoloji kullanımını denetlemeli ve sağlıklı bir denge kurmalıdır (Çiftçi & Suçoğlu, 2004). Teknolojinin içine doğan çocuklar yaşamlarının birçok alanında teknolojiyi görmüş ve bu dünyanın yerlileri olmuşlardır (Dinç, 2015). Kuşaklara baktığımızda 1980-2000 yılları arasında dünyaya gelmiş bireyler Y kuşağı olup teknolojiyle büyürken tanışmışlardır. 2000-2012 arasında doğan bireyler ise Z kuşağını oluşturmakta ve bu kuşaktaki bireyler ise bebekliklerinden itibaren teknolojiyle beraber olmaktadır. 2013 ve sonrasında doğmuş olan Alfa kuşağı bireyleri ise doğdukları andan itibaren teknolojiyle etkileşim halinde olmuşlardır. Amerika’da yapılan bir araştırmanın bulgularına göre bir yaşından küçük bebeklerin %29’unun teknoloji ile geçirdiği süre günde ortalama bir buçuk saati bulmaktadır. Araştırmanın bir diğer bulgusu ise çocukların gelişimlerinde önemli bir dönem olan 2-6 yaş arası dönemdeki çocuklar ortalama 4 saat ekran karşısında zaman geçirmektedirler (Rideout, 2011). Çocukların ekran bağımlılığı karşısında daha savunmasız bir konumda olması ekran bağımlılığını özellikle küçük yaş çocuklarda daha fazla dikkat edilmesi gereken bir konu haline getirmektedir. Çünkü çocuklar toplumda birey olabilmeleri ve çevreleri tarafından kabul görebilmeleri için sosyal becerilere ihtiyaç duymaktadır. Sosyal becerilerin sahip olduğu Chadsey-Rush (1992)’e göre sosyal beceriler, bireylerin toplumla olan paylaşımlarını artırarak toplumda varlıklarını sürdürebilmesini sağlayan, öğrenilmiş davranışlardır. Bu beceriler, aile yapısı ve sosyal çevrenin kültürel özelliklerinden etkilenir, bu nedenle farklı toplumlarda farklı sosyal beceri özellikleri gözlemlenir. Örneğin, eğitim ortamındaki sosyal beceriler ile yaşam alanlarındaki beceriler arasında farklar olabilir. Ayrıca, bir bireyin arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle kullandığı sosyal beceriler de farklılık gösterebilir. Sosyal beceriler, bireyin cinsiyeti, yaşam süresi ve edinilen deneyimlere göre değişebilir. Sosyal beceriler, çocukların akranlarıyla ilişkilerini geliştiren, çevreleri tarafından onaylanmasını sağlayan davranışlardır. Bu beceriler kazandıkça, ilişkiler daha sağlıklı hale gelir. Ancak kritik dönemlerde bu beceriler kazanılmadığında çocuklar sosyal açıdan yetersiz kalabilir ve bu durum ruhsal sorunlara yol açabilir. Sosyal becerileri eksik olan çocuklar, sağlıklı akran ilişkileri kurmada ve duygularını ifade etmede zorluk çekerler. Sağlıklı iletişim kuramayan çocuk, akranları tarafından reddedilmekte, eğitim hayatında başarısız olmaktadır. Bu tür sağlıksız durumlar çocuğun ileriki yaşamında da olumsuz ilişkiler yaşamasına, ruhsal yönden sıkıntı yaşamasına sebep olmaktadır (Samancı & Uçan, 2017; Uzbaşı, 2003). Sosyal açıdan bireye verdiği zararlar incelendiğinde, aile ilişkilerinde bozulma, akranlarıyla geçirilen vaktin kısıtlanması, bireyin içe çekilmesi ve beraberinde gelen sosyal izolasyon sonucunda bireyin sosyal becerilerinde azalmaların görülmesi sayılabilmektedir (Jackson, LA & Von Eye A., 2011). Yalnızca çevrimiçi sosyalleşebilen bireyler sosyalleşmenin diğer basamaklarını yerine getirememekte ve toplumsal kimlik oluşturmakta zorlanmaktadır. Toplumun kültüründen uzak kalarak yaşamakta ve internetten öğrendiği kalıplara göre yaşamını sürdürmeye çalışmaktadır (Ögel, 2002). Bu nedenle sosyal becerileri eksik olan çocukların

beceri geliştirmelerini engelleyen başlıca bir etken olan ekran kullanımının da araştırılması önemli olmaktadır. 4-11 yaş arası, çocukların sosyal becerilerinin en hızlı geliştiği dönemdir. Bu yaşlardaki çocuklar, empati kurma, duygu düzenleme, başkalarıyla iş birliği yapma gibi becerileri öğrenirler. Ekran karşısında uzun süre vakit geçirmek, çocukların yüz yüze etkileşim deneyimlerini sınırlayarak bu becerileri geliştirmelerini engeller. Çocuklar, dijital ortamda birbirlerinin yüz ifadelerini ve ses tonlarını doğru şekilde okuma yeteneğini kaybedebilir, bu da onların sosyal etkileşimlerde zorluk yaşamalarına yol açabilir. 2022 yılında yayımlanan bir çalışma, çocukların ekran sürelerinin artmasının sosyal beceri gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebileceğini ve yüz yüze etkileşimlerinin azalmasının sosyal izolasyona yol açabileceğini vurgulamıştır. Çalışma, bu durumun uzun vadede akademik başarısızlığa ve düşük özsaygıya yol açabileceğine dikkat çekmiştir (Wang, Chen, & Liu, 2022). Bu nedenle 4-11 yaş arası çocukların ekran bağımlılığının sosyal beceri üzerindeki etkisini daha iyi anlamak önemlidir. Bu bilgi, erken müdahale ve önleme çalışmalarının geliştirilmesi adına bir temel sağlayabilir. Araştırmanın sonuçları ekran bağımlılığı olan çocukların sosyal becerilerini olumsuz etkilediğini gösterebilir. Bu bulgular, 4-11 yaş arası sosyal becerilerin oluşma ve gelişmesi gibi kritik bir evrede ekran bağımlılığına yönelik farkındalık ve önleme programları geliştirmesine yardımcı olabilir. Ayrıca, bu çalışmanın sonuçları, özellikle çocuk gelişimi, eğitim, psikoloji ve sosyal hizmetler gibi disiplinlerdeki uzmanlar tarafından faydalı olacaktır. Aile terapistleri ve eğitimciler, bu araştırmadan elde edilen verilerle, ekran kullanımının sosyal beceriler üzerindeki etkilerini daha iyi değerlendirebilir ve çocuklara yönelik etkili rehberlik, eğitim programları ve müdahaleler geliştirebilirler. Ayrıca, bu çalışma, ebeveynlere ve toplum sağlığı profesyonellerine, ekran bağımlılığı ile ilgili bilinçlendirme yapma ve sosyal becerilerin gelişimine katkı sağlama noktasında önemli bir kaynak sunar. Özetle, bazı değişkenlerin bireylerin ekran bağımlılıkları üzerinde farklılar meydana getirebileceği söylenebilir.

Literatürde erkek ve kız çocuklarının ekran kullanım tercihleri, sosyal normlar ve gelişimsel özellikleri açısından farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Çelik ve Arslan (2023), çocukların ekran süresi ile sosyal beceri gelişimi arasındaki ilişkiyi ve ebeveynlerin bu süreçteki rolünü araştırmıştır. Öztürk ve Demir (2022) ise gençlerin ekran süresi ile sosyal beceri gelişimi arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Valkenburg ve Peter (2013) tarafından yapılan bir çalışma, erkek çocuklarının çevrimiçi oyunlara ve etkileşimli medya içeriklerine daha fazla zaman ayırdığını ortaya koyarken, kız çocuklarının daha çok sosyal ağlar ve video içeriklerine yöneldiğini göstermiştir. Benzer şekilde, Gentile ve ekibinin (2009) çalışması, erkek çocuklarının şiddet içeren video oyunlarına daha fazla ilgi duyduğunu, kız çocuklarının ise sosyal etkileşim ve ilişki kurma temaları üzerine odaklanan oyunları tercih ettiğini belirtmiştir. Turkle (2011), sosyal medya ve dijital oyunlar arasındaki cinsiyet farklarının çocukların kimlik gelişimi üzerinde önemli etkiler yarattığını ifade etmiştir. Levine (2006) ise çocukların medya kullanımlarının aile yapıları ve ebeveyn tutumları tarafından nasıl şekillendiğini incelemiş ve bu farkların cinsiyetle ilişkili olabileceğini vurgulamıştır.

Özetle, bazı değişkenlerin bireylerin ekran bağımlılıkları üzerinde farklılık oluşturabileceği söylenebilir. Bu çalışma 4-11 yaş arasındaki çocukların ekran bağımlılığı yaygınlığını ve ilişkili olduğu sosyal becerileri araştırmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın sonuçları ekran bağımlılığının sosyal beceriler üzerindeki etkisini daha iyi anlamamıza ve bu alanda alınabilecek önlemleri belirlememize yardımcı olabilir. Bu çalışma, 4-11 yaş arasındaki çocukların ekran bağımlılığına yönelik farkındalık ve önleme programları geliştirmesine katkı sağlayabilir.

Çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 4-11 yaş arası çocukların ekran bağımlılık düzeyleri ile sosyal becerileri arasında bir ilişki var mıdır?
- 4-11 yaş arası çocukların ekran bağımlılık düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Bu araştırmada, nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır ve kesitsel tipte bir çalışmadır. Kesitsel tip çalışmalar belirli bir zaman diliminde neden ve sonuç ilişkisinin birlikte incelendiği araştırmalardır (Karasar, 2005). Bu araştırmada çocukların ekran bağımlılığı davranışları ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bu araştırmada ilişkisel tarama modeli uygulanmıştır. Genel tarama modelinin bir çeşidi olan, ilişkisel tarama modeli; iki ya da daha fazla sayıdaki değişkenin ilişkisini inceleyen, değişkenlerin birlikte değişip değişmediğini araştırmayı amaçlayan bir modeldir (Karasar, 2005).

Araştırmanın Örnekleme

Bu araştırma Türkiye’de İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyükşehirlerde yaşayan 4-11 yaş arası çocukların ebeveynleri ile yapılmıştır. Bu yaş aralığı, çocukların sosyal becerilerinin ve dijital teknolojilere olan ilgilerinin hızla geliştiği kritik bir dönemi temsil eder. 4-11 yaş grubu, ekran kullanımının arttığı ve bilişsel, duygusal gelişimlerinin hızlandığı bir dönemdir (Vandewater vd. 2004). Bu nedenle ekran bağımlılığı ve sosyal beceriler arasındaki ilişkiyi incelemek için uygun bir yaş aralığı olduğu düşünülmektedir. Çalışma da uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme işgücü, maddi olanak ve zaman açısından var olan kısıtlılıklardan dolayı örneklemin zor ulaşılmayan ve kolay uygulama yapılabilecek birimlerden oluşturulmasıdır (Büyüköztürk, 2017). Araştırmanın örneklemini 4-11 yaş arası 408 öğrenci (201 kız, 207 erkek) oluşturmaktadır. Örneklemin yaş ortalaması 7.73 olup; standart sapması 2.34’tür.

Tablo 1. Örnekleme İlişkin Betimleyici Bulgular

Değişken	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kız	201	49.3
	Erkek	207	50.7
Yaş	4-5 yaş	98	67.4
	6-7 yaş	88	32.6
	8-9 yaş	98	
	10-11 yaş	124	
Okul Türü	Devlet Okulu		84.6
	Özel Okul	345	15.4
Ebeveyn Eğitim Durumu		63	
	İlkokul		11.0
	Ortaokul Lise	45	10.5
	Üniversite	43	32.6
		43	45.8
		133	
		187	
Toplam		408	

Tablo 1’de görüldüğü üzere; çalışmaya katılan çocukların 201 (%49,3) katılımcısı kız ve 207 (%50,7) katılımcısı erkektir. Katılımcılardan, 345 (%84,6) katılımcı devlet okulunda, 63 (%15,4) katılımcı ise özel okulda öğrenim görmektedir. Çalışmaya katılan çocukların ebeveyn eğitim durumu 45’i (%11) ilkokul, 43’ü (%10,5) ortaokul, 133’ü (%32,6) lise ve 187’si (45,8) üniversite mezunudur.

Veri Toplama Araçları

Çalışmanın verilerini elde etmek için demografik bilgiler içeren kişisel bilgiler formu, 2017’de Domoff ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş, Furuncu ve Öztürk tarafından Türkçe’ye uyarlanmış Problemlü Medya Kullanım Ölçeği (PMKÖ) ve 2016’da Ataş, Efeçinar ve Tatar tarafından geliştirilen, çocukların sosyal beceri düzeylerini değerlendirmek için hazırlanmış Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) kullanılmıştır. Ölçeği geliştiren ve uyarlayan yazarlardan, ölçeklerin kullanım izni alınmıştır. Ölçekler 4-11 yaş arası çocuğu olan ve çalışmaya gönüllü olarak katılacak ebeveynlere online anket yoluyla uygulanmıştır. Anketler uygulanmadan önce katılımcılara Aydınlatılmış Onam Formu gönderilmiş olup onayları alınmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu araştırmacı tarafından çalışmaya uygun olacak şekilde literatür dikkate alınarak hazırlanmıştır. Çocukların demografik özelliklerine yönelik yaş, cinsiyet, yaşadığı yer, anne baba ile yaşama durumu, anne babanın eğitim durumu gibi bilgiler yer almaktadır.

Problemlü Medya Kullanım Ölçeği (PMKÖ)

2017’de Domoff ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş, Furuncu ve Öztürk tarafından Türkçe’ye uyarlanmış olup yapılan bu çalışmadan elde edilen Cronbach alfa değerleri .97 ve .92 olarak bulunmuştur (Furuncu & Öztürk, 2019). Ölçeğin uzun formu 27 madde kısa formu ise 9 maddeden oluşmaktadır. Her iki form da tek faktörlü yapıdan oluşmaktadır. Maddeler 5’li likert ölçeği üzerinden puanlanmaktadır. Bu ölçekteki toplam puan ölçekteki tüm maddelerin ortalamasıyla elde edilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar problemlü medya kullanımı anlamına gelmektedir. Bu ölçek çocukların tutumları göz önüne alınarak ebeveynler tarafından doldurulmaktadır ve bu ölçekte çocukların ekran bağımlılığını saptamak amaçlanır (Baltacı vd., 2020). Ölçeğin uzun ve kısa formu için Cronbach’s alfa değerleri sırasıyla .97 ve .93 olarak bulunmuştur (Domoff vd., 2017). Bu çalışmada kullanılan toplam puan açısından ise iç tutarlılık katsayısı .92 olarak saptanmıştır.

Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)

2016’da Ataş, Efeçinar ve Tatar tarafından geliştirilen Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği çocukların becerileri göz önüne alınarak ebeveynler tarafından doldurulmaktadır. 5’li likert tipinden oluşmaktadır. Ölçek toplam 76 maddeden ve "İlişki Başlatma ve Sürdürme Becerileri", "Atılganlık Becerileri", "Duygulara Yönelik Beceriler", "Saldırgan Davranış ve Dürtülerle Başa Çıkma Becerileri", "Sorun Çözme Becerileri", "Plan Yapma, Grupla Etkileşim" ve "Bir İş Yürütme Becerileri" olmak üzere yedi alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı bütünü için 0,97, alt boyutlarından olan İlişki Başlatma ve Sürdürme Becerileri için 0,92, Atılganlık Becerileri, Duygulara Yönelik Beceriler ve Saldırgan Davranış ve Dürtülerle Başa Çıkma Becerileri için 0,84, Sorun Çözme Becerileri için 0,87, Plan Yapma Becerileri için 0,88 ve Grupla Etkileşim ve Bir İş Yürütme Becerileri için 0,91 değerleri bulunmuştur (Ataş ve diğerleri, 2016). Bu çalışmada kullanılan toplam puan açısından ise iç tutarlılık katsayısı .91 olarak saptanmıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada, analizlerin yapılması için veriler SPSS 22 istatistik programına sayısal ifade olarak girilmiştir. Analiz öncesinde verilerin normalliğine bakmak amacıyla çarpıklık-basıklık değerleri incelenmiştir. Bütün ölçekler ve alt boyut değerleri -2, +2 arasında olmasından dolayı normal dağılım gösterdiği görülmüştür (George & Mallery, 2010). İki grup arasındaki farkı incelemek amacıyla t-testi kullanılmıştır. Çoklu grup analizlerinde ise ANOVA testi kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkiye bakmak için Pearson Korelasyon testi yapılmıştır. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkene etkisini görmek için Çoklu Doğrusal Regresyon kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık değeri $p < 0,05$ kabul edilmiştir.

Etik Beyan

Bu çalışmanın etik ilkelere uygunluğunun incelenmesi için Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne başvurulmuş olup ilgili müdürlük tarafından 28.10.2021 tarihli E-97105791-050.01.01-4226 sayılı resmi yazı ile bu çalışmanın etik ilkelere uygun olduğu belirtilmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde çalışmaya katılan 4-11 yaş arası çocuklardan elde edilen bulgular çalışmanın alt amaçları sırasıyla verilmiştir.

Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme Puanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler

Tablo 2. *Problemlili Medya Kullanım Ölçeği ile Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikleri ve Normallik Testi*

	N	\bar{X}	SS	Basıklık	Çarpıklık
Ekran Bağımlılığı	408	21.89	7.96	-.574	.482
Sosyal Beceri Değerlendirme	408	253.87	67.20	.471	-.708
İlişki başlatma	408	65.06	15.54	.840	-.778
Atılganlık	408	23.89	6.18	.980	-.953
Duygusal Beceriler	408	19.66	6.29	.288	-.802
Saldırganlıkla Başa Çıkma	408	21.71	6.69	.332	-.308
Sorun çözme	408	12.77	4.95	.156	-.673
Plan yapma	408	17.96	6.92	-.209	-.144
Grupla iletişim	408	44.69	11.84	.262	-.905

Araştırma kapsamında verilerin toplandığı çocukların ekran bağımlılığı ve sosyal beceri değerlendirme puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler değerlendirildiğinde, çocukların ekran bağımlılığı puan ortalaması 21.89, sosyal beceri değerlendirme puanı 253.87, alt boyutlardan ilişki başlatma puanı 65.06, atılganlık puanı 23.89, duygusal beceriler puanı 19.66,

saldırganlıkla başa çıkma puanı 21.71, sorun çözme puanı 12.77, plan yapma 17.96 ve grupla iletişim alt boyutunun puanının ise 44.69 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan normallik analizi sonuçlarına bakıldığında verilerin normal dağıldığı sonucuna varılmıştır. Öncelikle normal dağılımın varsayımlarından örneklem hacminin $n>30$ olması ve basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 2 arasında olmasından dolayı öğrencilerin ekran bağımlılığı ile sosyal beceri değerlendirme puanı ve alt boyut puanlarına ait verilerin normal dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3. Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile Alt Boyutları Puanlarının Çocuk Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu ile İlgili Yapılan Bağımsız Grup T Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{X}	SS	SH	t	sd	p
Ekran Bağımlılığı	Kız	201	19,44	7,199	,508	-4,21	406	,000**
	Erkek	207	22,69	8,355	,581			
Sosyal Beceri Değerlendirme	Kız	201	262,24	65,318	4,067	2,49	406	0,13
	Erkek	207	245,75	68,162	4,738			
İlişki Başlatma	Kız	201	66,58	15,391	1,086	1,94	406	,053
	Erkek	207	63,60	15,584	1,083			
Atılganlık	Kız	201	24,58	6,077	,429	2,22	406	,027*
	Erkek	207	23,23	6,226	,433			
Duygusal Beceriler	Kız	201	20,63	5,714	,403	3,06	406	,002*
	Erkek	207	18,74	6,686	,465			
Saldırganlıkla Başa Çıkma	Kız	201	22,46	6,776	,478	2,23	406	,098
	Erkek	207	20,99	6,547	,455			
Sorun Çözme	Kız	201	13,42	4,440	,313	2,61	406	,009 *
	Erkek	207	12,15	5,342	,371			
Plan Yapma	Kız	201	18,57	6,942	,490	1,76	406	,080
	Erkek	207	17,37	6,871	,478			
Grupla İletişim	Kız	201	45,68	11,549	,815	1,66	406	,098
	Erkek	207	43,74	12,066	,839			

Araştırmanın değişkenleri olan Ekran Bağımlılığı ve Sosyal Beceri Değerlendirme ile alt boyutları puanlarının cinsiyete göre farklılaşma durumunu görmek amacıyla bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Grup varyanslarının homojenliğine Levene testi ile bakılmış ve varyansların homojen dağıldığı tespit edilmiştir ($p \geq 0.05$). Bağımsız gruplar t testinin sonuçlarına göre ekran bağımlılığı ile sosyal beceri değerlendirme puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. ($p < .05$).

Ekran bağımlılığında erkeklerin puanları kızlara nazaran daha yüksek iken sosyal beceri değerlendirme noktasında ise kız çocuklarının puanları daha yüksek ve anlamlı bir şekilde ayrılmıştır.

Değişkenler Arası İlişkiye İlişkin Bulgular

Aşağıda araştırma kapsamında kullanılan değişkenler arasındaki ilişkilere bakılmış ve analiz sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4. Alt boyutlar arası değişkenler tablosu

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8
Ekran Bağımlılığı	1	-,445*	-,347*	-,348*	-,375*	-,309*	-,348*	-,379*
Sosyal Beceri		1	,825*	,847*	,770*	,783*	,796*	,895*
Atılganlık			1	,760*	,517*	,632*	,610*	,654*
Duyguları Yönetme				1	,633*	,672*	,631*	,702*
Saldırganlıkla başa çıkma					1	,637*	,652*	,671*
Sorun Çözme						1	,684*	,680*
Plan Yapma							1	,692*

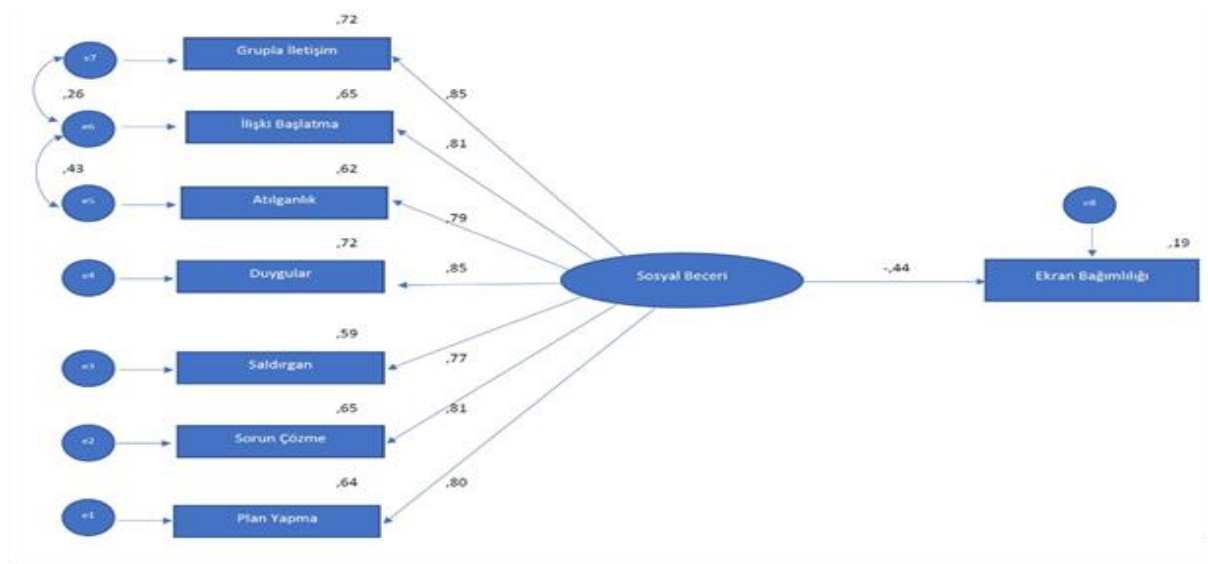
Grupla İletişim

*p<,001

Yukarıdaki tabloda araştırma değişkenlerinin birbirleriyle olan ilişkileri görülmektedir. Araştırmanın asıl hipotezini oluşturan, çocukların ekran bağımlılıkları ile sosyal beceri değerlendirme düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde anlamlı negatif yönlü bir ilişkinin olduğu anlaşılmaktadır ($r=-.445$; $p<.001$). Aynı şekilde ekran bağımlılığı ile tüm alt boyutlar arasında da anlamlı ve negatif bir ilişki söz konusudur. Bu sonuçlara göre sosyal beceri düzeyleri arttıkça ekran bağımlılığının azaldığı görülmektedir. Ya da ekran bağımlılığı arttıkça sosyal beceri düzeylerinin de azaldığı sonucuna ulaşılabilir. Elde edilen bu ilişki için yapısal modelin test edilmesinin mümkün olup olmadığına bakılmış ve bir modelin oluşabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu modele ilişkin sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Yapısal Modele İlişkin Bulgular

Bu araştırmada ekran bağımlılığı ve sosyal beceriler arasındaki ilişki incelenmektedir. Bu doğrultuda aşağıdaki model test edilmiştir:

Şekil 1. Öğrencilerin Sosyal Beceri Değerlendirme Düzeyinin Ekran Bağımlılığını Yordamaya İlişkin Yapısal Model

Şekil 1’de yapısal eşitlik modeli sunulmaktadır. Yapısal eşitlik modeli sonucu incelendiğinde, öğrencilerin sosyal beceri değerlendirmeleri ile ekran bağımlılığı puanları arasında anlamlı ve negatif bir ilişki söz konusudur ($r=-.44$; $p<.001$). Bu ilişkiyi daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri arttıkça ekran bağımlılığı oranı da azalmaktadır. Ya da istatistiksel olarak sosyal beceri ekran bağımlılığını %19 oranında azaltmaktadır. Modele ilişkin iyilik uyum değerleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 5. Modele İlişkin İyilik Uyum Değerleri

İndeksler	Model Değerleri	Kabul Edilebilir Sınırlar
χ^2/sd	2.106	≤ 5 Kabul edilebilir uyum, ≤ 3 mükemmel uyum < 0
RMSEA	.077	$\leq .10$ zayıf uyum, $\leq .08$ iyi uyum, $\leq .05$ mükemmel uyum
GFI	.956	.85-.89 arası kabul edilebilir uyum, $\geq .90$ iyi uyum
AGFI	.905	.85-.89 arası kabul edilebilir uyum, $\geq .90$ iyi uyum
CFI	.977	$\geq .90$ kabul edilebilir uyum, $\geq .95$ iyi uyum, $\geq .97$ mükemmel uyum
IFI	.977	$\geq .90$ kabul edilebilir uyum, $\geq .95$ iyi uyum, $\geq .97$ mükemmel uyum
TLI(NNFI)	.962	$\geq .90$ kabul edilebilir uyum, $\geq .95$ iyi uyum

Araştırma kapsamında test edilen modele ilişkin uyum değerlerinin istenen düzeylerde olup olmadığına bakmak için, uyum değerlerinin literatürde kabul edilen değerler arasında olup olmadığına bakılmaktadır. Bu araştırma için yapılan analizlerde elde edilen uyum iyilik değerlerine bakıldığında değerlerin mükemmel uyum düzeyinde değerler olduğu görülmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çocukların ekran bağımlılıklarının ve sosyal becerilerinin yaş, cinsiyet gibi değişkenler esas alınarak çalışmanın istatistikî verileri, araştırma soruları ve literatür esas alınarak tartışılmıştır. Bu çalışmanın bulguları, 4-11 yaş arası çocukların ekran bağımlılığı ile sosyal beceriler arasındaki ilişkisini incelemektedir. Problemlî medya kullanım ölçeği (PMKÖ) ile sosyal beceri değerlendirme ölçeği (SBDÖ) arasındaki ilişki Pearson Korelasyon analizi aracılığı ile incelenmiş olup sonuçları bağlamında, ekran bağımlılığı ve sosyal becerilerin alt boyutları olan ilişki başlatma, atılganlık, duygusal beceriler, saldırganlıkla başa çıkma, sorun çözme, plan yapma ve grupla iletişim negatif yönlü korelasyonlar tespit edilmiştir. Ekran bağımlılığının yaşla birlikte azalan sosyal beceri gelişimi ile ilişkilendirildiğini göstermektedir. Bu bulgular, ekran bağımlılığının çocukların duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimleri üzerinde önemli olumsuz etkiler yaratabileceğini ortaya koyan literatürle uyumlu olduğu görülmektedir. Çelik ve Arslan (2023), Öztürk ve Demir (2022), Özdemir ve Gündoğdu (2020) ve Şahin ve Demirtaş (2021) araştırma bulguları, ekran bağımlılığı ve sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı negatif bir ilişki olduğunu bildirmişlerdir. Yani, çocukların sosyal beceri düzeyleri arttıkça ekran bağımlılığı seviyeleri düşmekte, bunun tam tersi de gözlemlenmektedir. Bu sonuç, ekran bağımlılığının çocukların sosyal becerilerinde gerilemeye yol açabileceğini göstermektedir. Ekran bağımlılığının çocukların akranlarıyla olan ilişkilerini olumsuz etkileyebileceği, sanal ortamlarda daha fazla vakit geçirmelerine neden olarak sosyal beceri gelişimini engellediği ileri sürülmektedir. Bu bulgu, Rosen ve arkadaşları (2013), Twenge ve arkadaşları (2007) ve Atak (2020) tarafından yapılan çalışmalarda da benzer şekilde gösterilmiştir. Ancak, bu bulgularla çelişen çalışmalar da bulunmaktadır. Kim ve Park (2022), Bayraktar (2001), Baykan (2014), Bozkurt (2013) ve Derin (2013) gibi araştırmacılar, bilgisayar bağımlılığı ile sosyal beceriler arasında pozitif bir ilişki bulmuşlardır. Bu çalışmalar, bilgisayar ve çevrimiçi etkileşimlerin sosyal becerilere olumlu etkiler sağlayabileceğini öne sürmektedir. Özellikle sosyal etkileşimlerin, ekran kullanımı yoluyla da olsa çocukların sosyal beceri gelişimine katkı sağlayabileceği belirtilmiştir. Bu tür etkileşimlerin, bireylerin çevrimiçi ortamlarda yeni beceriler kazanmalarına yardımcı olabileceği ve sosyal becerilerinin gelişmesine katkı sağlamak amacıyla yapıcı bir ekran kullanımının önem taşıdığı vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, ekran süresinin yapıcı ve dengeli bir şekilde yönetilmesi gerektiği düşünülmektedir. Araştırma bulguları, erkek çocuklarının ekran bağımlılığı düzeylerinin kız çocuklarının ekran bağımlılığı düzeyinden anlamlı şekilde yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, Furuncu (2019), Durak (2011) ve Atak (2020) gibi çalışmalarda da görülmektedir. Ayrıca, İkiz ve diğerleri (2015), Tunçsiper ve İnan (2021) gibi araştırmacılar, bu farkın erkeklerin ilgi alanları, sosyal ve gelişimsel faktörler, beyin gelişimi, ailevi ve çevresel faktörler gibi unsurlardan kaynaklandığını bildirmişlerdir. Erkeklerin dijital oyunlara olan ilgisinin, oyunların erkeklere hitap edecek şekilde tasarlanmasının ve bu oyunların beynin ödül merkezlerini daha fazla uyarıyor olmasının ekran bağımlılığını artırabileceği düşünülmektedir. Ancak, bazı çalışmalarda cinsiyetin ekran bağımlılığı üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı bulunmuştur (Ceyhan, 2011; Demirtaş Madran & Ferligül Çakılcı, 2014; Çalışgan, 2013; Odacı & Çelik, 2013). Ayrıca, nadir de olsa bazı araştırmalar, kız çocuklarının internet bağımlılığı seviyelerinin erkeklerden daha yüksek olduğunu belirtmektedir (Doğan vd., 2008; Gürültü, 2016; Morahan Martin, 1998). Bu farklılıklar, örneklem çeşitliliği, çevresel koşullar, sosyo-kültürel farklılıklar ve sosyo-ekonomik durum gibi faktörlerden kaynaklanıyor olabilir.

Çalışma sonucuna göre, kız çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin erkek çocuklarından anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuç, Şahan ve Çapan (2017), Toplu (2022)

ve Atak (2020) tarafından yapılan çalışmalarda da benzer şekilde gösterilmiştir. Kız çocuklarının sosyal becerilerinin erkeklerden yüksek olmasının, toplumsal cinsiyet rolleri, eğitim, sosyalleşme, empati ve duygusal zeka gibi faktörlerle açıklanabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, erkekler ve kadınlar arasındaki sosyal beceri farklarının bireysel farklılıklardan kaynaklandığını düşünülmektedir (Hyde, 2005). Bu bağlamda, Sosyal beceri düzeylerinin sadece cinsiyete bağlı değil, aynı zamanda daha geniş bir bireysel farklılıklar yelpazesinde şekillendiği anlaşılmaktadır.

Çalışmamızın bulguları, literatürle büyük ölçüde paralellik göstermektedir. Erkeklerin ekran bağımlılığı ve kızların sosyal beceri düzeylerinin daha yüksek olması, çeşitli gelişimsel ve çevresel faktörlerin bir sonucu olarak açıklanabilir. Ancak, sosyal beceri gelişimi ve ekran bağımlılığı arasındaki ilişki, bu alandaki diğer çalışmalarda olduğu gibi çeşitli faktörlere bağlı olarak farklı şekillerde de değerlendirilebilir. Ekran kullanımının yapıcı ve dengeli bir şekilde yönetilmesi gerektiği, bu tür bağımlılıkların olumsuz etkilerini azaltabileceği ve sosyal becerilerin gelişimine katkı sağlayabileceği sonucuna varılabilir.

Gelecek çalışmalarda, bu tür bağımlılıklar ve sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi etkileyen daha geniş faktörlerin araştırılması, özellikle örneklem çeşitliliği ve kültürel etmenlerin göz önünde bulundurulması önemlidir. Ayrıca, ekran süresinin olumlu sosyal etkileşimler ve öğrenme fırsatları sağlama potansiyelinin keşfedilmesi, bu konuda yapılacak çalışmalara önemli katkılar sunabilir.

Cinsiyet farklılıkları, sosyal beceri gelişimi ve ekran bağımlılığı arasındaki ilişki gibi temel bulgular daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmış ve bu bulguların mevcut literatürle nasıl örtüştüğü tartışılmıştır.

Sonuç olarak ekran bağımlılığı ile sosyal beceriler arasında anlamlı derecede negatif yönlü ilişki bulunmuştur. Erkek çocukların ekran bağımlılığı düzeylerinin, kız çocukların ekran bağımlılığı düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Kız çocukların sosyal beceri düzeylerinin, erkek çocukların sosyal beceri düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Çocukların ilişki başlatma, plan yapma ve grupla iletişim becerilerinin cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark göstermediği bulunmuştur. Kız çocukların atılganlık, duygusal beceriler, saldırganlıkla başa çıkma ve sorun çözme beceri düzeyleri erkek çocukların atılganlık, duygusal beceriler, saldırganlıkla başa çıkma ve sorun çözme beceri düzeylerinden anlamlı derece yüksek olduğu bulunmuştur. Çocukların ekran bağımlılıkları ile sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı negatif yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Sosyal beceri düzeyleri arttıkça ekran bağımlılığının azaldığı görülmektedir. Ya da ekran bağımlılığı arttıkça sosyal beceri düzeylerinin de azaldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Sonuç olarak, ekran bağımlılığı ile sosyal beceriler arasındaki ilişkiyi ele almak, multidisipliner bir yaklaşım gerektirir. Ebeveynler, eğitimciler, psikologlar ve toplumun diğer paydaşları, birlikte çalışarak çocukların dijital alışkanlıklarını dengelemelerine ve sosyal becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir.

Ekran bağımlılığının olumsuz etkilerini azaltmak ve sosyal becerileri geliştirmek için çeşitli stratejiler önerilmektedir:

1. Ebeveynler için: Ekran süresi kontrolü yaparak, yaşa uygun içerikler sunmalı ve çocuklarını alternatif etkinliklere (spor, sanat, grup oyunları) yönlendirmelidir. Aile içi etkileşimde ekran bağımlılığından kaçınılmalı ve sosyal beceriler (empati, çatışma çözme) konusunda rehberlik sağlanmalıdır.

2. Okullar için: Sosyal becerileri destekleyen eğitim programları ve SEL (sosyal ve duygusal öğrenme) programları uygulanmalıdır. Ayrıca, dijital araçların sınırlanması ve aile-okul işbirliği ile ekran bağımlılığı azaltılabilir.
3. Toplum ve sosyal hizmet uzmanları için: Toplum temelli programlar ve psiko-eğitim çalışmaları düzenlenerek, ekran bağımlılığına dair farkındalık artırılabilir. Yerel organizasyonlar, çocukları sosyal etkileşimlere teşvik edebilir.
4. Medya ve toplum liderleri için: Farkındalık kampanyaları ve sosyal becerilerin önemi hakkında toplumsal mesajlar yayımlanarak, dijital bağımlılık ve sosyal beceri gelişimi konusunda toplum bilgilendirilebilir.
5. Dijital içerik üreticileri için: Ekran süresi izleme araçları geliştirilmeli ve sosyal becerilerin önemini vurgulayan bilinçlendirici içerikler oluşturulmalıdır.
6. Genel stratejiler: Eğitim içeriklerinde sosyal beceri rehberliği sağlanmalı ve dijital detox programları düzenlenerek, çocukların teknoloji bağımlılığına karşı sağlıklı sosyal etkileşim fırsatları sunulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1), 55–67.
- Atak, F. (2020). *10-14 yaş arasındaki çocukların dijital oyun bağımlılığı ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ataş, A. T., Efeçinar, H. İ., & Tatar, A. (2016). Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği'nin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 6(46), 71–85.
- Batıgün, A. D., & Kılıç, N. (2011). İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. *Turkish Journal of Psychology / Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 22–42.
- Baykan, N. (2014). *Anne-baba tutumları ile internet bağımlılık düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bayraktar, F. (2001). *İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü*. Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bozkur, M. (2013). *İlköğretim II. kademe öğrencilerinde internet bağımlılığının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Erkan Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (25. baskı). Pegem Yayıncılık.
- Ceyhan, A. A. (2011). Ergenlerin problemleri internet kullanım düzeylerinin yordayıcıları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 18(2), 85–94.
- Chak, K., & Leung, L. (2004). Shyness and locus of control as predictors of internet addiction and internet use. *Cyberpsychology & Behavior*, 7(5), 559–570.
- Çalışgan, H. (2013). *İlköğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı ve siber zorbalık*. Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çelik, E., & Arslan, M. (2023). Ekran süresi ve çocukların sosyal becerileri: Ailelerin rolü. *Çocuk ve Ergen Psikolojisi Dergisi*, 22(1), 42–56.
- Çiftçi, I., & Sucuoğlu, B. (2003). *Bilişsel süreç yaklaşımıyla sosyal beceri öğretimi*. Kök Yayıncılık.

- Derin, S. (2013). *Lise öğrencilerinde internet bağımlılığı ve öznel iyi oluş*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- DeRosier, M. E., & Lloyd, S. W. (2011). The impact of children's social adjustment on academic outcomes. *Reading & Writing Quarterly: Overcoming Learning Difficulties*, 27(1-2), 25-47.
- Dinç, M. (2015). Teknoloji bağımlılığı ve gençlik. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 31-65.
- Doğan, H., Işıklar, A., & Eroğlu, S. E. (2008). Ergenlerin problemleri internet kullanımının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 106-124.
- Domoff, S. E., Harrison, K., Gearhardt, A. N., Gentile, D. A., Lumeng, J. C., & Miller, A. L. (2019). Development and validation of the Problematic Media Use Measure: A parent report measure of screen media "addiction" in children. *Psychology of Popular Media Culture*, 8(1), 2-11. <https://doi.org/10.1037/ppm0000163>
- Furuncu, C. (2019). *Problemleri medya kullanım ölçeğinin Türkçe formunun geçerlilik güvenirlik çalışması: Çocuklarda Ekran Bağımlılığı Ölçeği ebeveyn formu*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference, 17.0 update* (10th ed.). Pearson.
- Göle, M. O. (2023). Anne ve okul öncesi öğretmeni olarak dijital oyuna bakış. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 1-30. <https://doi.org/10.21733/ibad.1240980>
- Griffiths, M. (1999). Internet addiction: Fact or fiction? *The Psychologist: Bulletin of the British Psychological Society*, 12, 246-250.
- Gürültü, E. (2016). *Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları ve akademik erteleme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Heinrichs, N., Spielberger, C. D., & Pöhlmann, K. (2007). Social skills and social support as predictors of social adjustment in adolescence. *Journal of Social Behavior and Personality*, 35(2), 293-309.
- Horzum, M. B. (2011). İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 30-49.
- Hyde, J. S. (2005). The gender similarities hypothesis. *American Psychologist*, 60(6), 581-592. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.60.6.581>
- İkiz, F. E., Savcı, M., Asıcı, E., & Yörük, C. (2015). Investigation of relationship between problematic internet use and psychological symptoms of university students. *Journal of Human Sciences*, 12(2), 688-702.
- İkiz, F. E., Savcı, M., Asıcı, E., & Yörük, C. (2015). Investigation of relationship between problematic internet use and psychological symptoms of university students. *Journal of Human Sciences*, 12(2), 688-702. <https://doi.org/10.14687/ijhs.v12i2.3>
- Karabulut, B. (2019). *Ortaöğretim öğrencilerinde dijital oyun bağımlılığı ve şiddet eğilimi ilişkisi*. Yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayıncılık.

- Kılınç, İ., & Gündüz, Ş. (2017). Lise öğrencilerinin siber duyarlılık, internet bağımlılığı ve insani değerlerinin incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 261–283.
- Kim, Y., & Park, S. (2022). Social skills and online interaction: A study on screen dependency and social competence. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 25(5), 311–317. <https://doi.org/10.1089/cyber.2022.0049>
- Lenhart, A. (2015). Teens, social media & technology overview 2015 [Web log post]. *Pew Research Center: Internet, Science & Tech.* <http://www.pewinternet.org/2015/04/09/teens-social-media-technology-2015>
- Madran, D., & Çakılcı, F. (2014). Çok oyunculu çevrimiçi video oyunu oynayan bireylerde video oyunu bağımlılığı ve saldırganlık. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 15(2), 99–107.
- Morahan-Martin, J. (1998). The gender gap in Internet use: Why men use the Internet more than women—a literature review. *CyberPsychology & Behavior*, 1(1), 3–10.
- O'Brennan, L. M., Bradshaw, C. P., & Sawyer, A. L. (2009). Examining developmental differences in the social-emotional problems among frequent bullies, victims, and bully-victims. *Psychology in the Schools*, 46(2), 100–115.
- Odacı, H., & Çelik, Ç. B. (2013). Who are problematic internet users? An investigation of the correlations between problematic internet use and shyness, loneliness, narcissism, aggression, and self-perception. *Computers in Human Behavior*, 29(6), 2382–2387.
- Ofcom. (2017). *Media nations: UK 2017*. <https://www.ofcom.org.uk/research-and-data/media-literacy-research/childrens/children-parents-2017>
- Ögel, K. (2002). *Bağımlılığı önleme anne-babalar öğretmenler için kılavuz*. IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Özdemir, A., & Gündoğdu, H. (2020). Çocuklarda ekran bağımlılığı: 4-11 yaş grubu üzerine bir inceleme. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 28(2), 115–124. <https://doi.org/10.1234/cerhsd.2020.01845>
- Öztürk, B., & Demir, T. (2022). Sosyal beceri gelişimi ve ekran süresi: Gençler üzerindeki psiko-sosyal etkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 37(4), 234–245.
- Rideout, V. (2011). *Zero to eight: Children's media use in America*. <https://www.common sense media.org/file/zero-to-eight-2013pdf-0/download>
- Rideout, V., Vandewater, E. A., & Wartella, E. A. (2003). *Zero to six: Electronic media in the lives of infants, toddlers, and preschoolers*. <https://dcmp.org/learn/static-assets/nadh169.pdf>
- Rosen, L. D., Carrier, L. M., & Cheever, N. A. (2013). I need my space: Checking social media and texting as displacement or distraction. *Computers in Human Behavior*, 29(1), 13–18.
- Samancı, O., & Ucan, Z. (2017). Social skill education in children. *Journal of Graduate School of Social Sciences*, 21(1), 281–288.
- Şahan, M., & Çapan, B. E. (2017). Ergenlerin problemleri internet kullanımında kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların ve sosyal kaygının rolü. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(2), 887–913.
- Şahin, E., & Demirtaş, H. (2021). 4-11 yaş arası çocuklarda ekran süresi ve bağımlılığı üzerine ailelerin görüşleri. *Psikiyatri ve Psikoanaliz Dergisi*, 14(3), 202–210. <https://doi.org/10.5678/ppd.2021.017>

- Toplu, M. (2022). *Okul öncesi eğitimi alan çocukların etkileşimli ekran ilişkilerinin sosyal beceriler üzerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Programı. (n.d.). *Teknolojiye bağımlı yaşamak*. <http://yesilay.org.tr/documents/file/yesilay/kitap/tbm/internet-bagimliliği.pdf>.
- Twenge, J. M., & Campbell, W. K. (2018). Associations between screen time and lower psychological well-being among children and adolescents: Evidence from a population-based study. *Preventive Medicine Reports, 12*, 271–283.
- Uz Baş, A. (2003). *İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda okuyan öğrencilerin sosyal becerileri ve okul uyumu ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Vasalou, A., Joinson, A., Bänziger, T., Goldie, P., & Pitt, J. (2008). Avatars in social media: Balancing accuracy, playfulness and embodied messages. *International Journal of Human-Computer Studies, 66*(11), 801–811.
- Wang, T., Chen, X., & Liu, W. (2022). Impact of screen time on social skills development in children and adolescents. *Journal of Child Psychology, 50*(4), 210–223.

Hakem Değerlendirmesi

Dış bağımsız

Yazar Katkısı

KTA veri toplama, veri analizi, yöntem ve bulgular bölümü olmak üzere %50; SA giriş, literatür taraması ve tartışma-sonuç bölümü olmak üzere %40; ŞSB makalenin kontrol ve değerlendirme sürecinde %10 oranında katkı sunmuştur.

Veri Seti Erişimi

Mevcut çalışma sırasında kullanılan ve/veya analiz edilen veri setleri, makul bir talep üzerine ilgili yazardan temin edilebilir.

Finansal Destek

Sorumlu yazar, bu çalışmanın herhangi bir finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Çıkar Çatışması

Sorumlu yazar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Etik Beyan

Makalenin ürettiği tezin etik kurul onayı Hasan Kalyoncu Üniversitesi Etik Kurulundan, 28.10.2021 tarihinde E-97105791-050.01.01-4226 sayılı karar ile alınmıştır.

Bilgilendirme

Bu makale, üçüncü yazarın danışmanlığında birinci yazar tarafından hazırlanan ve Yeşilay Vakfı'nın burs desteğiyle gerçekleştirilen "Pandemi Döneminde Çocukların Ekran Bağımlılığı İle Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Bu makalede araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Yazışmalar ve materyal talepleri ile ilgili konular için sorumlu yazarla iletişim kurulmalıdır.

Peer-review

Externally peer-reviewed.

Author Contributions

KTA contributed 50% to the study, including data collection, data analysis, methodology, and findings sections. SA contributed 40% to the study, including the introduction, literature review, and discussion-conclusion sections. şSB contributed 10% during the article's review and evaluation process.

Data Availability Statement

The data sets used and/or analyzed during the current study are available from the corresponding author upon reasonable request.

Funding

The author declared that this study has received no financial support.

Conflict of Interest

The corresponding author has no conflict of interest to declare.

Ethical Approval

The ethics committee approval of the thesis from which the article was produced was obtained from Hasan Kalyoncu University Ethics Committee with the decision numbered E-97105791-050.01.01.01-4226 on 28.10.2021

Acknowledgement

This article is derived from the master's thesis entitled "Investigation of the Relationship Between Screen Addiction and Social Skills of Children During the Pandemic Period", prepared by the first author under the supervision of the third author and realized with the scholarship support of the Green Crescent Foundation.

Research and publication ethics were followed in this article.

Correspondence and requests for materials should be addressed to Corresponding Author.

Disclaimer/Publisher's Note: The statements, opinions, and data presented in all publications are solely those of the individual authors and contributors and do not reflect the views of IBAD or its editors. IBAD and its editors disclaim any responsibility for harm or damage to individuals or property arising from the ideas, methods, instructions, or products mentioned in the content.